

Департамент культури і туризму
Полтавської обласної державної адміністрації
Полтавська обласна універсальна наукова
бібліотека імені І. П. Котляревського
Полтавська обласна організація Національної спілки краєзнавців України
Полтавський літературно-меморіальний музей Івана Котляревського
Полтавське обласне відділення ВГО «Українська бібліотечна асоціація»

«Будеш, батьку,
нагувати»

*Матеріали краєзнавчих читань,
присвячених 250-й річниці від дня народження
І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО*

4-5 вересня 2019 року

Полтава • ТОВ «АСМІ» • 2019

БОТАНІЧНА КОТЛЯРЕВСЬКІАНА: І. П. КОТЛЯРЕВСЬКИЙ ТА ЙОГО ГЕРОЇ В НАЗВАХ РОСЛИН

У час вікопомної річниці – 250-ліття від дня народження Івана Петровича Котляревського пригадуємо, як народ увічнив славетного полтавця та героїв його творів. Мова піде про особливий, ботанічний тип пам'яті, пов'язаний із життям і діяльністю першого поета України. Принагідно згадаємо, що він був небайдужий до світу рослин. Дослідники творчості І. П. Котляревського відзначають його «шанобливе і благовійне» відношення до природи [1, с. 4]. За даними науковців природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, у творах І. П. Котляревського майстерно охарактеризовано чимало аборигенних та інтродукованих рослин. Так, в «Енеїді» рослини-символи згадуються 61 раз, у «Наталці Полтавці» подаються відомості про 9 етнічних рослин, а у п'єсі «Москаль-чарівник» описані 4 рослини-символи [1]. Відомості про них подаються образно та цікаво, із наведенням напрямків використання у тогочасному житті як заможних, так і простих людей. Більшість із згаданих рослин, ма-

буть, використовував і у побуті й сам Іван Петрович як харчові або лікарські. Знаючи про це, поет передає відомості про них героям своїх творів.

З огляду на це, герої поезії І. П. Котляревського, як і він сам, ушлявлені в назвах різних рослин. Згадуєш їх, і на пам'ять приходять поетичні слова Євгена Крижевича:

*І дивує знову й знову
Назв прозора таїна...
Як любили рідну мову
Ті, хто дав ці імена!*

Першою зробила це наша землячка – Марія Ходорова з Хоролу. До 200-ліття Івана Петровича вона вивела чудовий за красою та розмірами суцвіть сорт жоржини Іван Котляревський. У 2001 році науковці Полтавської державної аграрної академії вивели сорт пшениці м'якої Котлярівна. Її зерно вирізняється високим вмістом білку та клейковини і має гарні хлібопекарські властивості. З борошна цього сорту печуть смачний та пухкий хліб. А вже галушки й вареники, оспівані поетом, виходять із нього найкращими. Це ж саме стосується і крупи сорту гречки Енеїда. Цей культивар вітчизняної селекції символізує українців і особливо полтавців як майстерних і вправних гречкосіїв. Саме на цьому не раз наголошував у своїх творах І. П. Котляревський. Згаданий сорт дає високоякісну крупу, добре борошно, а під час квіткування – лікувальний гречаний мед.

Більшість рослин, «поріднених» із поетом, – названі на честь головних героїв його творів. Це Еней – «парубок моторний і хлопець хоч куди козак» та Наталка Полтавка – вродлива й лагідна дівчина. Першому із них – Енею присвячено сім сортів рослин. Такої кількості не заслужив жодний із персонажів української літератури. Буркун білий, деревій звичайний, перець солодкий, соняшник однорічний, томат їстівний та ячмінь яровий носять таку назву. Для селекціонерів, які створили ці сорти і надали їм ім'я Енея, це не випадковість, адже із його чеснотами пов'язана характеристика ростових особливостей згаданих культиварів. Адже всі вони стійкі до середовища так само, як і Еней, до будь-якої складної ситуації, з якої він завжди виходить переможцем.

Що ж до Наталки Полтавки, то це уособлення її краси, надто рум'яних щічок. Тому не дивно, що майже 50 років не полишає уваги

квітникарів сорт айстри селекції уманчанина Анатолія Величка – Наталка Полтавка. Її червоно-кармазинові суцвіття завжди привертають увагу людей. Так само, як і суцвіття гладіолуса Наталка Полтавка з рожево-малиновими квітками.

Усе викладене – яскравий прояв народної любові до Івана Котляревського та його творчості. При цьому згадуються слова славної поетки Ліни Костенко:

*Митцю не треба нагород,
Його судьба нагородила,
Коли в людини є народ,
тоді вона уже людина.*

Виведення меморіальних рослин – краще підтвердження цих слів й авторитетності І. П. Котляревського серед простих людей, адже згадані живі пам'ятники більш вартісні, ніж любі нагороди!, їх дав поету сам народ.

Список бібліографічних посилань

1. Світ рослин у творчості І. П. Котляревського: науково-популярні нариси / М. В. Гриньова, В. В. Оніпко, К. В. Купріян, В. В. Ходунай. Полтава : ТОВ «Фірма Техсервіс», 2017. 111с.